

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ОБОРОНИ УКРАЇНИ
імені Івана Черняховського**

**КАФЕДРА ТЕОРІЇ, МЕТОДИКИ ТА ОРГАНІЗАЦІЇ
ФІЗИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ І СПОРТУ**

**ПРОГРАМА
НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ**

**2.1.14 ВІЙСЬКОВА ПЕДАГОГІКА ТА ПСИХОЛОГІЯ
(у тому числі лідерство)**

для підготовки курсантів Національного університету оборони України
імені Івана Черняховського

Рівень вищої освіти	перший (бакалаврський)
Ступінь вищої освіти	бакалавр
Галузь знань	01 Освіта/Педагогіка
Спеціальність	017 Фізична культура і спорт
Спеціалізації	Фізичне виховання і спорт у Збройних Силах

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

2.1.14 ВІЙСЬКОВА ПЕДАГОГІКА ТА ПСИХОЛОГІЯ (у тому числі лідерство)

I. ЦІЛЬОВА НАСТАНОВА

Програма вивчення навчальної дисципліни “Військова педагогіка та психологія (у тому числі лідерство)” складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки військових фахівців та забезпечує підготовку курсантів за першим (бакалаврським) рівнем вищої освіти, спеціальністю – “Фізична культура і спорт”, спеціалізацією – “Фізичне виховання і спорт у Збройних Силах” для проходження служби на посадах за призначенням.

Метою вивчення навчальної дисципліни “Військова педагогіка та психологія (у тому числі лідерство)” є підготовка офіцера-лідера військового управління тактичного рівня, який здатний організувати та здійснювати психологічну підготовку, процес навчання, виховання та розвиток військовослужбовців і військових підрозділів.

Під час засвоєння навчальної дисципліни курсантами набуваються:

1. Навички міжособистісної взаємодії.
2. Здатність вчитися та оволодівати сучасними знаннями.
3. Здатність аналізувати прояви психіки людини під час занять фізичною культурою і спортом.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми визначені та сформульовані наступні **результати** навчання:

1. Показувати навички самостійної роботи, демонструвати критичне та самокритичне мислення.
2. Виявляти бажання до самовдосконалення та саморозвитку з використанням освітніх методів.
3. Аналізувати психічні процеси, стани та властивості людини під час занять фізичною культурою і спортом.
4. Знати та розуміти сутність, принципи, методи, форми та організацію процесу навчання і виховання людини.

II. ОРГАНІЗАЦІЙНО-МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

Предметом “Військова педагогіка та психологія (у тому числі лідерство)”, як науково-навчальної дисципліни є вивчення об’єктивних явищ, зв’язків і відношень процесу самовдосконалення військовослужбовців, які знаходяться в постійному протиріччі та визначають сутність і закономірності процесу вдосконалення військовослужбовців та принципи управління цим процесом.

Накопичення зазначених теоретичних знань, впливає на розвиток свідомості й розумових якостей майбутнього спеціаліста, розширює його світогляд. Водночас, вона має неоціненне практичне значення, адже науково узагальнені теоретичні знання дають можливість у виборі найбільш ефективних, раціональних способів, форм і методів у кожному конкретному випадку педагогічної практики.

Науковим фундаментом (науково-методологічною основою) навчальної дисципліни “Військова педагогіка та психологія (у тому числі лідерство)” є вимоги законодавчих та інших нормативно-правових актів України, а також передових теоретичних розробок сучасної світової та вітчизняної науки у тісному взаємозв’язку з особливостями управлінської діяльності військового керівника.

Базисом військової педагогіки та психології є закономірності, що вивчаються такими науками як педагогіка, психологія, філософія, політологія, соціологія. Крім того, військова педагогіка та психологія також використовує досягнення окремих військово-спеціальних дисциплін – морально-психологічне забезпечення підготовки та застосування Збройних сил

України, основи військового управління, правознавство, управління повсякденною діяльністю підрозділів тощо.

Міждисциплінарні зв'язки: вивчення дисципліни знаходять своє відображення у тісній взаємодії з тематикою дисциплін: “Філософія (релігієзнавство, логіка, етика і естетика)”, “Історія України та української культури”, “Політологія та соціологія”, “Статути ЗС України та їх практичне застосування (у т.ч. стройова підготовка)”, “Правознавство (у т.ч. основи військового законодавства та міжнародне гуманітарне право)”; отримані знання використовуються при вивченні навчальних дисциплін “Статути ЗС України та їх практичне застосування (у т.ч. стройова підготовка)”, “Основи військового управління (у т.ч. штабні процедури НАТО)”, “Управління повсякденною діяльністю підрозділів (у т.ч. охорона державної таємниці, безпека життєдіяльності, основи охорони праці, безпека військової діяльності)”, “Морально-психологічне забезпечення підготовки та застосування ЗС України”.

Вивчення відповідних тем з цих дисциплін повинно забезпечити курсантів знаннями і навичками, що необхідні начальнику служби під час організації спортивної роботи у військовій частині.

Обсяг навчальної дисципліни складає 60 годин / 2 кредита ЄКТС, із них:

для курсантів денної форми навчання: під керівництвом викладача – 40 годин (лекцій – 22 год., семінарських занять – 12 год., групових занять – 2 год., рубіжних контролів – 2 год., екзамен – 2 год.); на самостійну роботу – 20 годин.

Основними видами занять з навчальної дисципліни є лекції, семінарські заняття, групові заняття, практичні заняття, самостійні заняття, екзамен.

Механізм реалізації кінцевої мети, досягнення необхідного рівня знань та сформованості вмінь ґрунтується на використанні індивідуального підходу до навчання кожного окремого курсанта, мотивованого спонукання курсантів до необхідності самостійного розв'язання проблемних питань, які пропонуються викладачем.

На лекційних заняттях курсанти отримують знання з фундаментальних положень дисципліни, найбільш складних питань кожного розділу робочої програми навчальної дисципліни, основ наукових знань та практичного досвіду теорії та методики військової педагогіки та психології, сучасного стану і перспектив її розвитку.

Семінарські заняття проводяться з основних і найбільш складних питань програми навчальної дисципліни. Основним завданням семінарських занять є поглиблення і закріплення знань, одержаних курсантами на лекціях і в процесі самостійної роботи над навчальною та науковою літературою щодо тематики дисципліни, формування вмінь з пошуку, узагальнення, критичного аналізу навчального матеріалу, формулювання і захисту своїх поглядів з питань, які розглядаються.

Групові заняття проводяться з метою вивчення нових вправ, методик навчання з питань військової педагогіки та психології.

Самостійні заняття курсантів передбачають виконання ними завдань, які сприяють відпрацюванню та засвоєнню навчального матеріалу, закріпленню та поглибленню отриманих знань та практичних умінь. Під час самостійних занять курсанти, також, виконують індивідуальні завдання, які винесені за межі лекційного курсу та висвітлюються у доступній методичній літературі.

Навчальним планом підготовки зі спеціальності “Фізична культура і спорт” передбачені наступні форми звітності:

для курсантів денної форми навчання: у 6 семестрі – екзамен.

Контроль знань та вмінь є складовою частиною навчального процесу і органічно взаємопов'язаний з засвоєнням навчального матеріалу та формуванням професійної майстерності курсантів. Головна мета контролю полягає у забезпеченні наукового рівня набутими курсантами знань, міцності сформованих у них вмінь та навичок.

Контроль успішності та якості підготовки курсантів включає:

поточний контроль;

самоконтроль;

підсумковий контроль.

Кількість контрольних заходів, форми їх проведення, періодичність доводяться до курсантів на початку вивчення дисципліни та навчального семестру.

Поточний контроль – оцінювання теоретичних знань і практичних навичок проводиться викладачами на всіх видах навчальних занять.

Основна мета поточного контролю – постійне отримання викладачем інформації про якість засвоєння курсантами матеріалу навчальної дисципліни, перевірка готовності курсантів до виконання наступних навчальних завдань, а також управління їх навчальною мотивацією.

Форми проведення поточного контролю та критерії оцінки рівня знань визначаються кафедрою. Основні форми поточного контролю: усне опитування, письмовий контроль, виступ на семінарському занятті, виконання та захист рефератів тощо, передбачених робочою програмою навчальної дисципліни.

Рубіжний контроль полягає в оцінюванні результатів навчання курсантів із вивчення навчального матеріалу результатами поточних контролів і контрольних заходів.

Структура завдань, система проведення рубіжного контролю та критерії оцінки рівня знань, розробляються кафедрою та визначаються в робочій програмі навчальної дисципліни.

Рубіжний контроль є обов'язковим. За результатами поточного контролю курсант не може бути звільненим від рубіжного контролю.

Курсанти, що мають заборгованості до рубіжних контролів не допускаються. Критерії оцінювання результатів виконання завдань за контрольний захід доводиться до відома курсантів перед початком його проведення.

У разі порушення курсантом встановленого порядку здійснення контрольного заходу (списування, підміна завдання, використання недозволених матеріалів чи засобів, не виконання практичних нормативів) викладач відстороняє цього курсанта від виконання завдання, робить позначку в журналі обліку навчальних занять, оцінює його роботу в нуль балів (незадовільно).

Курсантам забороняється обмінюватись інформацією у будь-якій формі, або використовувати інші матеріали та засоби, крім дозволених.

Курсант, який на рубіжному контролі отримав оцінку «незадовільно», повинен скласти його повторно і отримати позитивну оцінку, в іншому випадку він до підсумкового контролю (екзамену) не допускається.

Відмова курсанта від відповіді на білет (тест) оцінюється як незадовільна відповідь.

Форми рубіжного контролю:

усне опитування;

письмовий контроль;

виконання практичних завдань (методичного завдання, фізичних вправ).

Рубіжний контроль проводиться в ході одного із навчальних занять наприкінці вивчення протягом 2-х годин.

Розроблені для проведення білету (тести) повинні забезпечувати перевірку теоретичної та практичної підготовки тих, хто навчається.

Результати поточного контролю використовуються для коригування методів і засобів навчання та враховуються на екзамені.

Кількість балів для визначення результатів поточного контролю залежить від рівня знань курсанта, вміння використовувати їх при виконанні практичних завдань, володіння методикою проведення занять з особовим складом, навичок роботи з електронно-обчислювальною технікою тощо.

Результати поточного контролю фіксуються в журналі обліку навчальних занять.

Самоконтроль призначений для самооцінки курсантами якості засвоєння навчального матеріалу з конкретного розділу (теми) навчальної дисципліни. З цією метою в лекційних матеріалах для кожної теми (розділу), а також у практичних завданнях передбачаються питання для самоконтролю. Самоконтроль ними здійснюється у формі перевірки своїх знань шляхом усного опитування один одного, взаємооцінювання якості виконання вправ.

Підсумковий контроль проводиться у вигляді екзамену в терміни, встановлені графіком навчального процесу та в обсязі навчального матеріалу, визначеному робочою програмою навчальної дисципліни.

Форма проведення контролю (усна, письмова, комбінована, а також шляхом тестування з використанням технічних засобів практичне виконання нормативів), зміст і структура контрольних завдань, білетів, перелік матеріалів, користування якими дозволяється курсанту під час екзамену (програми, довідники, карти, таблиці, макети та інші посібники) і критерії оцінювання обговорюються на засіданні кафедри і затверджуються начальником кафедри не пізніше ніж за місяць до початку складання контрольного заходу. Названі матеріали дійсні протягом навчального року, вони є складовою навчально-методичної документації з дисципліни і зберігаються на кафедрі. Можливе поєднання різних форм контролю.

Оцінка за екзамен вноситься у екзаменаційну відомість, Додаток до диплома і вважається остаточною, навіть, якщо вона менша підсумкової оцінки за вивчення дисципліни.

Система оцінювання навчальної діяльності курсанта є наступною:

1. Оцінюється кожне навчальне заняття (семінарське, практичне, групове та за необхідністю – лекційне).

2. Дисципліна у кожному семестрі повинна мати рубіжний контроль, оцінка якого має бути втричі більшою за оцінку навчального заняття. (Наприклад, якщо навчальне заняття оцінюється від 1 до 5, то рубіжний контроль – від 1 до 15. Або отримана оцінка за рубіжний контроль множиться на три).

3. Якщо курсант, без поважних причин, не набрав 30 балів, то він до заліку не допускається і порушується питання про повторне вивчення дисципліни або його відрахування.

4. Здаються і зараховуються всі письмові звіти за всі види діяльності. Невиконання будь-якого елемента робочої програми навчальної дисципліни в цілому, чи окремого модулю, визначає неможливість зарахування повного кредиту дисципліни. Останнє означає академічну заборгованість курсанта. Такий курсант має ліквідувати її на умовах і за графіком, які визначаються окремим рішенням кафедри.

Критерії оцінювання успішності навчання, де навчальним планом передбачено екзамен. Загальний бал складається з двох частин: поточної успішності (максимально 60 балів) та суми балів, що набрані під час складання екзамену (максимально 40 балів). Поточна успішність рахується наступним чином:

1. Спочатку визначається сумарний бал за семестр.

$$C_{\text{бал}} = \sum_{i=1}^n O_{\text{НЗ}} + \sum_{i=1}^n (O_{\text{МК}} \times 3), \quad (4)$$

де $O_{\text{НЗ}}$ — оцінка за навчальне заняття (семінарське, практичне, лабораторне);

$O_{\text{МК}}$ — оцінка за рубіжний контроль;

$\sum_{i=1}^n$ — знак підсумовування.

2. Далі вираховується максимальна кількість балів, яку може набрати курсант протягом семестру.

$$\max_{\text{бал}} = N_{\text{НЗ}} \times 5 + N_{\text{МК}} \times 5 \times 3, \quad (5)$$

де $N_{\text{НЗ}}$ — кількість навчальних занять (семінарських, практичних)

$N_{\text{МК}}$ — кількість рубіжних контролів.

3. Вираховується поточна успішність.

$$\text{ПУ} = \frac{C_{\text{бал}} \times 60\%}{\max_{\text{бал}}}, \quad (6)$$

де $C_{\text{бал}}$ — сумарний бал за семестр;

$\max_{\text{бал}}$ — максимальна кількість балів, яку може набрати курсант протягом семестру.

Бал за екзамен складається з питань 3 рівнів складності (в тому числі виконання методичних завдань (практичних нормативів)), які сумарно складають 40 балів (табл. 1).

Таблиця 1

Відомість проведення диференційованого заліку (екзамену)

№	Прізвище та ініціали	За ведення конспекту	Письмова перевірка знань (теоретична підготовка)			Усна перевірка знань з підготовкою (методична підготовка)			Усна перевірка знань без підготовки (виконання практичних нормативів)			Сумарний бал		
			№ білету	1 питання	2 питання	3 питання	№ білету	1 питання	2 питання	3 питання	№ білету		1 питання	2 питання

Результати за екзамен заносяться у таблицю 2. Бал за екзамен переводиться у систему ECTS згідно шкали оцінювання (табл. 4).

Таблиця 2

Відомість обліку успішності за екзаменаційний (заліковий) семестр

№	Прізвище та ініціали	Сумарний бал за РК 1	Сумарний бал за РК 2	Сумарний бал	max бал за поточну успішність	Загальн бал за поточну успішність	Сумарний бал за екзамен (диф. залік)	Додаткові заохочувальні бали	Штрафні бали	Сумарний бал за семестр	За шкалою ECTS	За 4-х бальною шкалою	Рейтинг

Таблиця 3

Система нарахування заохочувальних додаткових балів

№	Вид діяльності курсанта	Заохочувальні рейтингові бали
1.	Виступ на науковій конференції з доповіддю за тематикою дисципліни	міжнародна – 10 б.; місцева – 5 б.
2.	Виготовлення діючого демонстраційного макету або лабораторної установки для навчальних занять за тематикою дисципліни	5 б.
3.	Активна участь в роботі ВНГ (ВНТ) за тематикою дисципліни	5 б.
4.	Інші види роботи курсанта, спрямовані на покращення навчально-лабораторної бази кафедри за тематикою дисципліни	До 5 б.

Таблиця 4

Шкала оцінювання

За 100-бальною шкалою	За шкалою ECTS	За національною шкалою	За 4-бальною шкалою
90-100	A	відмінно	відмінно
80-89	B	дуже добре	добре
65-79	C	добре	
55-64	D	задовільно	задовільно
50-54	E	достатньо задовільно	
35-49	FX	незадовільно	незадовільно
1-34	F	незадовільно	незадовільно

Курсанти, які не склали диференційований залік чи екзамен з поважних причин, ліквідують академічну заборгованість у термін, встановлений начальником університету. Повторне складання диференційованого заліку (екзамену) допускається не більше двох разів. Друге повторне складання диференційованого заліку (екзамену) у курсантів приймає комісія, яка створюється начальником кафедри.

Засобами діагностики успішності навчання навчальної дисципліни “Військова педагогіка та психологія (у тому числі лідерство)” виступають: контрольні питання до семінарських, групових та практичних занять; завдання для поточного контролю; індивідуальні завдання; перелік питань теоретичного опитування та письмової перевірки, практичне завдання, завдання до рубіжних контролів; білети до диференційованого заліку та екзамену; які визначаються у робочій програмі навчальної дисципліни.

III. ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

При вивченні навчальної дисципліни використовуються наступні основні поняття і визначення:

агресивність (ворожість) – поведінка людини відносно інших людей, що відрізняється прагненням заподіяти їм неприємності, шкоду;

адаптація соціально-педагогічна – процес активного пристосування дитини до умов соціального середовища, освітніх установ; вид взаємодії дитини з соціально-педагогічним середовищем;

активізація навчання – мобілізація інтелектуальних, моральних і вольових сил навчаних для розв’язання навчально-пізнавальних завдань, поставлених перед ними вчителем. Активізація пізнавальної діяльності – така організація пізнавальної діяльності навчаних, при якій навчальний матеріал стає предметом активних розумових і практичних дій кожного навчаемого;

активна життєва позиція особистості – стійка форма прояву морально-ціннісних установок, відносин, знань, умінь, переконань і звичок людини, зумовлена конкретними соціальними обставинами, які регулюють її поведінку й діяльність. Структурними компонентами активної життєвої позиції особистості є: нормативно-оцінний, що включає в себе стійкі розвинуті знання,• переконання, стосунки особистості; мотиваційно-стимулюючий, який містить соціально та особистісно• значущі актуальні потреби, установки, нахили, ідеали й інші характеристики особистості; практично-дієвий, що відображає постійну готовність людини до дій на• благо суспільства, його стійкі вольові зусилля й високу емоційну витримку;

активний метод навчання – метод, що сприяє формуванню мотиваційного компоненту розумової культури, виробленню вміння самостійно, творчо мислити, розвивати організаторські здібності. Активні методи навчання – способи взаємодії педагогів і навчаних у процесі навчальної діяльності, які сприяють вихованню в навчаних ініціативності й самостійності, міцному і глибокому засвоєнню знань, виробленню необхідних умінь і навичок, розвитку в них спостережливості, творчого мислення і уяви, пам’яті і мови. До активних методів навчання можна віднести пошукові, частково-пошукові, дослідницькі методи навчання, проблемний виклад матеріалу, різні види самостійної роботи навчаних тощо;

активні форми проведення занять – форми організації навчального процесу, які передбачають колективне, публічне обговорення проблем, активну взаємодію навчаемого та педагога, живий обмін думками між ними і спрямовані на вироблення правильного розуміння змісту досліджуваної теми, її зв’язку з життєвою практикою. Серед них: лекція-діалог, проблемна співбесіда, проблемний семінар, диспут, конференції (теоретична, науково-практична, методична), тематична консультація, ділова гра. Мета активних форм проведення занять – глибоке і міцне засвоєння знань, вироблення стійких навичок їх практичного застосування, формування на цій основі наукового світогляду. Необхідною умовою плідного

застосування активних форм проведення занять є висока теоретична підготовка і методична майстерність педагога;

активність – дидактичний принцип, що вимагає від учителя такої організації процесу навчання, яка сприяє вихованню в навчаємих ініціативності та самостійності, міцному і глибокому засвоєнню знань, виробленню необхідних умінь і навичок, розвитку спостережливості, мислення і мовлення, пам'яті і творчої уяви. Цей принцип відображає активну роль особистості в навчанні, підкреслює, що він є суб'єктом навчання, а не пасивним його об'єктом;

активність особистості – здатність людини до свідомої трудової і соціальної діяльності, міра цілеспрямованого, планомірного перетворення нею навколишнього середовища й самої себе на основі засвоєння нею багатств матеріальної і духовної культури. Проявляється у творчості, вольових актах, спілкуванні;

аналіз педагогічного досвіду – спосіб дослідження педагогічних об'єктів, що дозволяє виділити окремі частини з цілого і самостійно їх вивчити. Процедура уявного розкладу результатів педагогічної діяльності на ознаки властивостей методичної майстерності особистості педагога, що діагностуються, з метою вивчення їх самих та закономірних зв'язків між ними;

взаємини – суб'єктивні зв'язки і відносини, що існують між людьми в соціальних групах. Взаємини обов'язково передбачають взаємність, наявність відповідного ставлення. Взаємовідносини – специфічний вид ставлення людини до людини, у якому є можливість безпосереднього (або опосередкованого технічними засобами) одночасного чи відкладеного відповідного власного ставлення;

взаємодія міжособистісна – випадкові або навмисні, приватні або публічні, тривалі або короткочасні, вербальні або невербальні контакти двох і більше людей, що викликають взаємні зміни їхньої поведінки, діяльності, відносин і установок;

взаєморозуміння – система почуттів, взаємин, що дозволяє узгоджено досягати мети спільної діяльності і спілкування, приводити до довіри, створюючи умови для саморозкриття здібностей кожного. Вид навчання – умовно виділена з живої тканини навчального процесу сукупність підходів, прийомів, засобів, що відбивають визначену теоретичну концепцію навчання, тобто прийняте розуміння цілей, сутності, законів, закономірностей, механізмів навчання і розвитку особистості. Якщо навчання розглядається переважно як формування типових способів діяльності на основі засвоєної інформації і заданих орієнтирів, то виникають концепції програмованого й алгоритмізованого навчання. Залежно від характеру організації процесу викладання і засвоєння знань, від побудови змісту навчального матеріалу, провідних методів і засобів навчання, що застосовують при цьому, виділяють: пояснювально-ілюстративний, проблемний, програмований та інші види навчання;

виховання у «широкому соціальному сенсі» – процес передачі суспільно-історичного досвіду одним поколінням і засвоєння його іншим, що забезпечує розвиток людини; сукупність формуючих впливів всіх суспільних інститутів, що забезпечують передачу від покоління до покоління надбань соціально-культурного досвіду, моральних норм і цінностей;

виховна робота – цілеспрямована діяльність (процес взаємодії) щодо організації спільної життєдіяльності дорослих і дітей, спрямована на формування системи ціннісних орієнтацій особистості й найбільш повний, творчий розвиток (саморозвиток). Виховна система – цілісний організм, який виникає в процесі інтеграції основних компонентів виховання (мета, суб'єкти виховання, їхня діяльність, спілкування, відносини, кадровий потенціал, матеріальна база), що сприяє в кінцевому рахунку розвитку і саморозвитку особистості, створенню своєрідного, за визначенням К.Д. Ушинського, «духу школи»;

військова педагогіка – галузь педагогіки, яка аналізує закономірності, здійснює теоретичне обґрунтування, розробляє принципи, форми і методи освіти і виховання військовослужбовців. Головне застосування знаходить у військових навчальних закладах і в системі навчання військовим спеціальностям;

військова психологія – прикладна галузь психологічної науки, яка вивчає закономірності й механізми функціонування психіки людини, зумовлені її включеністю у військову діяльність, а також психологічні закономірності становлення конкретних видів військової діяльності. Військова психологія розвивається за чотирма напрямками: 1) психологія особистості військового; 2) психологія групи і міжособистих взаємин в армії; 3) психологія військової діяльності в мирний час; 4) психологія війни і бою. Військова психологія вирішує низку дослідницьких завдань: психології управління боєм, військових конфліктів, психології бойового чергування, військової психотерапії, морально-психологічного забезпечення військової діяльності та ін.;

внутрішня готовність – усвідомлена установка на майбутню діяльність, зумовлена високим рівнем розвитку мотиваційних, пізнавальних, емоційних, вольових процесів особистості/колективу, що забезпечує її успішність;

вплив (у психології) – процес і результат зміни однією людиною поведінки, установок, намірів, уявлень, оцінок іншої людини в ході взаємодії з нею;

вплив педагогічний – вплив педагога на свідомість, волю, емоції вихованця, на організацію його діяльності в інтересах формування знань, умінь, навичок, певних якостей особистості;

всєбічний гармонійний розвиток особистості – гуманістичний ідеал виховання. Він діє протягом сторіч, починаючи з Афінської системи виховання, де й народилося розуміння гармонійності людини («калокагатія» - ідеал фізичної і моральної досконалості). Як відносно цілісна система поглядів склався в епоху Відродження в руслі культурного руху гуманізму. Саме тоді філософом Рене Декартом до терміну «гармонія» було додано ідею всєбічного розвитку. Так склалася концепція ідеалу всєбічно і гармонійно розвиненої людини;

гуманність – людяність, людинолюбство, чуйність, повага до людей та їхніх переживань; любов до дітей, вміння поважати їхню людську гідність, потреба і здатність надавати кваліфіковану педагогічну допомогу в їхньому особистісному розвитку;

девіантність поведінки – поведінка з відхиленнями, неадаптована, що спостерігається в дитячому і юнацькому віці, характеризується стійким порушенням особами відповідного віку моральних норм, соціальних правил, а також прав інших;

демократичне виховання – співробітництво поколінь, спільне вироблення цінностей, норм, завдань соціальної діяльності, тобто духовна творчість старших і молодших, продуктом якої є життєва позиція;

деперсоналізація (від лат. de – негативний префікс, persona – особистість, особа) – зміна самосвідомості, для якої характерним є відчуття втрати свого Я та болісне переживання з приводу відсутності емоційної залученості у стосунки з близькими, до роботи і т.д. У легкій формі зустрічається в психічно здорових людей при емоційних перевантаженнях;

дидактика (від гр. didaktikos – повчаючий, який відноситься до навчання) – теорія освіти і навчання, галузь педагогіки. Розкриває закономірності засвоєння знань, умінь і навичок та формування переконань, визначає обсяг і структуру змісту освіти, вдосконалює методи й організаційні форми навчання, що забезпечують виховний вплив навчального процесу на навчаємих;

діагностика психолого-педагогічна – оцінна практика, спрямована на вивчення індивідуально-психологічних особливостей навчаємих і соціально-психологічних характеристик дитячого колективу з метою вдосконалення навчально-виховного процесу;

дії – відносно закінчені елементи діяльності, спрямовані на досягнення проміжних цілей, підпорядковані загальному задуму;

діяльність – активна взаємодія з навколишньою дійсністю, у ході якої жива істота виступає як суб'єкт, що цілеспрямовано впливає на об'єкт і задовольняє у такий спосіб свої потреби;

експеримент – загальнонауковий метод дослідження, який полягає в активній теоретико-практичній діяльності експериментатора, що певним чином змінює ситуацію для планомірного вивчення об'єкта в природних і/або спеціально створених умовах;

експеримент педагогічний – науково-поставлений досвід у сфері навчальної і/або виховної роботи з метою пошуку нових, більш ефективних способів вирішення педагогічної проблеми. Традиційні етапи педагогічного експерименту: констатуючий; формуючий; підсумковий;

емоції – елементарні переживання, що виникають у людини під впливом загального стану організму і процесу задоволення актуальних потреб;

емоційність – характеристика особистості, що виявляється в частоті виникнення різноманітних емоцій та почуттів;

емпатія – здатність людини до співпереживання, співчуття іншим людям, розуміння їх внутрішнього стану;

єдність теорії і практики – один із провідних принципів дидактики. Теорія виступає як система понять, ідей, поглядів, законів, уявлень про навколишній світ та закономірності його розвитку, про сутності явищ, предметів, їхніх конкретних зв'язків. Узятая в цілому практика є багатогранною діяльністю людей щодо створення матеріальних цінностей для життя суспільства;

життєва позиція – внутрішня установка, обумовлена світоглядними, моральними і психологічними якостями особистості, яка відображає її суб'єктивне відношення до суспільства;

життєдіяльність – внутрішня і зовнішня активність особистості в конкретних умовах;

загальна педагогіка – базова наукова дисципліна, яка вивчає загальні закономірності виховання людини, основні фактори її розвитку, формування її особистості; розробляє загальні основи організації і здійснення педагогічного процесу;

задатки – успадковані анатомо-фізіологічні особливості організму, головним чином центральної нервової системи, які є передумовами розвитку на їх базі здібностей;

закономірності виховання – стійкі, повторювані й істотні зв'язки, урахування яких дозволяє досягти ефективних результатів освітнього процесу;

закономірності навчання – загальні, необхідні та стійкі зв'язки між процесом навчання та широкими соціальними процесами, між окремими компонентами навчання, що дозволяють досягти високих результатів у навчанні;

закономірності розвитку особистості – істотні, необхідні, стійкі зв'язки педагогічних фактів і явищ, що зумовлюють розвиток особистості;

закономірності педагогічного процесу – об'єктивно існуючі, повторювані, стійкі, істотні зв'язки між явищами, окремими сторонами педагогічного процесу;

засоби виховання – відносно незалежні джерела формування особистості: предмети, речі. Здобутки і явища духовної та матеріальної культури, природи;

засоби навчання – обов'язковий елемент обладнання навчальних кабінетів та їх інформаційно-предметного середовища, а також найважливіший з компонентів навчально-матеріальної бази шкіл різних типів та рівнів. До засобів навчання відносять різні матеріальні об'єкти, у т.ч. штучно створені спеціально для навчальних цілей і такі, що втягуються в освітній процес у якості носіїв навчальної інформації та інструмента діяльності педагога й навчаємих;

засоби педагогічні – матеріальні об'єкти і предмети духовної культури, що призначені для організації та здійснення педагогічного процесу з метою розвитку навчаємих;

згуртованість – ступінь єдності колективу, обумовлена спільністю цілей, ціннісних орієнтацій, взаємозалежністю членів групи в процесі спільної діяльності та взаємною симпатією, привабливістю самої групи для кожного з її членів;

здібності – стійкі індивідуальні особливості людини, які є суб'єктивними умовами успішного здійснення певного виду діяльності; це індивідуальні властивості особистості, що дають змогу за інших однакових умов успішно оволодівати тією чи іншою діяльністю, розв'язувати ті чи інші завдання, проблеми. Їх не можна зводити до категорій «знання, уміння, навички». З. виявляються у швидкості, глибині та міцності оволодіння способами і прийомами діяльності. Високий рівень розвитку здібності виражається поняттями «талант» і

«геніальність». Природною основою здібності є задатки. Сукупність здібності називають обдарованістю;

зміст виховної роботи – сукупність дій і взаємовпливів вихователя і вихованця у процесі виховання, які визначаються його метою, завданнями, мотивами;

зміст виховання – 1) сукупність різних видів діяльності школяра (пізнавальної, трудової, художньої, спортивної, ціннісно-орієнтованої); 2) базова культура особистості, що включає культуру спілкування, інтелектуальну, моральну, художню, фізичну культуру;

зміст освіти – система знань, умінь і навичок, володіння якими забезпечує розвиток розумових і фізичних здібностей школярів, формування у них основ світогляду і моралі й відповідну до них поведінку, готує їх до життя і праці;

зміст навчання – обсяг, характер і рівень знань, умінь та навичок, а також досвіду творчої діяльності та досвіду емоційно-ціннісних відносин;

знання – відображення людиною об'єктивної дійсності у формі фактів, уявлень, понять і законів науки;

індивід – людина як цілісний неповторний представник роду з його психофізіологічними властивостями, які виступають у якості передумов для розвитку особистості; людина як носій загальних рис, що притаманні людському роду як специфічному у світі природи; окремих представників цього роду;

індивідуальність – неповторна своєрідність особистості кожної людини, що визначається сукупністю рис, властивостей її психіки і формується під впливом різних факторів антропосоціогенезу;

колектив – організована група людей, які об'єднані загальними цілями, професійними і соціальними інтересами, ціннісними орієнтаціями, сумісною діяльністю і спілкуванням, взаємною відповідальністю;

компетентний (лат. *competens* – відповідний; здатний) – такий, що володіє компетенцією; знаючий, обізнаний у визначеній галузі;

компетентність – 1) знання, досвід у тій або іншій галузі; 2) інтегральний прояв професіоналізму, у якому об'єднуються елементи професійної та загальної культури, досвіду, стаж педагогічної діяльності та педагогічної творчості; 3) інтегрована характеристика якості особистості, результативний блок, сформований через досвід, знання, вміння, ставлення, поведінкові реакції. Компетентність побудована на комбінації взаємовідповідних пізнавальних відношень і практичних навичок, цінностей, емоцій, поведінкових компонентів, знань та вмінь, усього того, що можна мобілізувати для активної дії;

компетенція (лат. *competentia* – приналежність по праву) – коло повноважень якого-небудь органу або посадової особи; коло питань, з яких дана особа має знання, досвід;

комунікація – акт спілкування, що має на меті обмін інформацією. Педагоги повинні сприяти навчаємим контактам, розвитку навичок співпраці та комунікації, приділяти особливу увагу розвитку взаємної відповідальності за результати навчальної праці;

контроль – функція, що забезпечує зворотний зв'язок, процедуру одержання інформації про хід діяльності та її результати;

конфлікт – процес різкого загострення протиріч і боротьби двох та більше сторін у вирішенні проблеми, що є значущою для кожного з учасників. Конфлікт складається з проблеми (протиріччя), конфліктної ситуації, реального інциденту та його учасників;

конфліктна ситуація – ситуація відкритого протистояння, учасники якої відстоюють свої цілі, інтереси й об'єкти конфлікту, які не співпадають з іншими;

лекція – (від лат. *lectio* - читання) – систематичний послідовний виклад навчального матеріалу, будь-якого питання, теми, розділу, предмета, методів науки. Л. бувають навчальними і публічними. Головні вимоги до лекції: науковість, доступність, єдність форми і змісту, емоційність викладу, органічний зв'язок з іншими видами навчальних занять – семінарами, лабораторними заняттями тощо;

лідер – член групи з найвищим соціальним статусом, за яким іншими членами групи визнається право приймати рішення в значущих для неї ситуаціях. Лідер неформальний – реально прийнятим колективом/соціумом;

майстерність (педагогічна) – частина педагогічного мистецтва, що виражається в досконалому володінні педагогічними методами і прийомами, усім арсеналом педагогічних умінь і навичок, що забезпечують практичне втілення педагогічного мистецтва в процесі формування особистості;

метод – шлях пізнання; спосіб побудови і обґрунтування наукового знання; спосіб пізнання предмету науки. Метод – сукупність відносно однорідних прийомів, операцій практичного/теоретичного освоєння дійсності;

метод навчання – спосіб упорядкованої взаємозалежної діяльності педагога й навчаємого, спрямований на розв'язання навчально-виховних завдань;

методи виховання – способи взаємозалежної діяльності вихователя і вихованців, спрямовані на вирішення завдань виховання;

методична робота в навчальних закладах – форма організації цілеспрямованої діяльності педагога над вдосконаленням свого фахового рівня. Сприяє взаємному збагаченню членів педагогічного колективу педагогічними знахідками, дає можливість молодим педагогам вчитися педагогічній майстерності у старших і більш досвідчених колег, забезпечує підтримання у педагогічному колективі духу творчості, прагнення до пошуку. До найбільш відомих форм методичної роботи можна віднести: індивідуальну самоосвіту, відкриті уроки, взаємовідвідування, предметні комісії, науково-практичні конференції, педагогічні читання, школи передового досвіду, методичний кабінет, курси перепідготовки, методологічний семінар;

міжпредметні зв'язки – дидактичний принцип та умова встановлення взаємозв'язку між різними навчальними предметами, що вивчаються в тому або іншому навчальному закладі. Необхідність міжпредметних зв'язків обумовлена завданнями формування системи наукових знань і переконань, що відображають єдність реального світу. Міжпредметні зв'язки забезпечують вирішення ряду організаційно-педагогічних питань: усувають дублювання, сприяють раціональному розподілу навчального матеріалу, об'єднанню зусиль викладачів в ім'я спільної погодженої роботи;

навички – необхідні дії, доведені до автоматизму шляхом багаторазового повторювання;

навіювання (сугестія) – вплив на емоційну, підсвідому сферу психіки людини або групи людей нерідко крім, а іноді й проти їхньої волі;

навчальна діяльність – процес надбання людиною нових знань умінь та навичок або зміни старих; діяльність, спрямована на вирішення навчальних завдань;

навчальний процес – 1) цілеспрямована взаємодія педагога й навчаємих, у ході якої вирішуються завдання освіти, розвитку і виховання навчаємих; 2) конкретний вид цілісного педагогічного процесу, що реалізує цілі освіти, виховання і загального розвитку особистості в специфічних організаційних формах навчання, таких як урок, навчальне заняття, екскурсія, навчальна практика та ін.;

навчання – цілісний двосторонній процес педагогічної діяльності вчителя (викладання) і пізнавально-навчальної діяльності навчаємого (учіння), спрямований на досягнення навчально-виховних завдань;

неперервна освіта – 1) цілісна сукупність засобів, способів, форм отримання, поглиблення і розширення загальної освіти, професійної компетентності, культури, виховання громадянської і моральної зрілості особистості; 2) явище освіти, всеохоплююче за повнотою, індивідуалізоване за часом, темпами і спрямованістю, що надає кожному можливість реалізації власної програми її отримання; 3) єдина система, що включає загальноосвітню і професійну школу, вищі спеціальні навчальні заклади, курси підвищення кваліфікації, перепідготовки кадрів, самоосвіту. Структура неперервної освіти визначається як вертикальна наскрізна і горизонтальна: вертикальна наскрізна структура забезпечує інтеграцію ступенів освіти і поступальний розвиток особистості, а також наступність її загальної та професійної освіти; горизонтальна структура припускає наявність різних освітніх структур: основних, додаткових, державних, недержавних;

освіта – 1) як процес – освоєння системи знань, умінь та навичок, досвіду пізнавальної та практичної діяльності, ціннісних орієнтацій та стосунків у навчальних установах і в результаті самоосвіти; 2) як результат – досягнутий рівень в освоєнні знань, умінь та навичок, досвіду діяльності і відносин; 3) як система – сукупність спадкоємних освітніх програм і державних освітніх стандартів, мережа освітніх установ, що їх реалізує, органів управління освітою;

освітній процес – сукупність цілеспрямованого навчально-виховного та самоосвітнього процесів, спрямованих на розв'язання завдань освіти, виховання і розвитку особистості відповідно до державного освітнього стандарту;

особистість – людина як суб'єкт відношень і свідомої діяльності, яка здатна до самопізнання і саморозвитку; стійка система соціально-значимих якостей, відношень, установок і мотивів, що характеризують людину як представника суспільства. Взаємовідношення між індивідом, як продуктом антропогенеза, особистістю, яка засвоїла суспільно-історичний досвід, та індивідуальністю, що перетворює світ, можуть бути охарактеризовані формулою: «індивідом народжуються, особистістю стають, індивідуальність відстоюють». Індивід у своєму розвитку відчуває соціально обумовлену потребу бути особистістю і виявляє здатність стати особистістю, яка реалізується у соціально значущій діяльності. Цим визначається розвиток людини як особистості;

педагог – особа, що веде практичну роботу в сфері виховання і навчання або розробляє проблеми педагогіки як науки;

педагогіка (загальна) – (із грецького – paidagogike – дитя, ago – веду) наука про виховання й освіту людини. Під об'єктом педагогіки розуміють саму реальну педагогічну дійсність, тобто те, що вивчає й описує педагогіка. Предметом педагогіки є дослідження сутності розвитку і формування людської особистості і визначення на цій основі теорії і методики виховання й навчання як спеціально організованого процесу;

психологічна корекція – метод комплексного психологічного впливу на мету, мотиви та структуру поведінки суб'єкта, а також на розвиток певних психічних функцій: пам'яті, уваги, мислення. Головним завданням є навчання та тренінг, засвоєння нових навичок поведінки, спілкування, запам'ятовування тощо;

психологічна підтримка – система соціально-психологічних способів і методів, що сприяють соціально-професійному самовизначенню особистості в ході формування її здібностей, ціннісних орієнтацій та самосвідомості, підвищенню її конкурентноздатності й адаптованості до умов реалізацій власної професійної кар'єри;

психологічний клімат – масове явище як стан групової свідомості, що проявляється в групових настроях і групових думках та судженнях;

психолого-педагогічна діагностика – оцінна практика, спрямована на вивчення індивідуально-психологічних особливостей навчальних (групи) з метою оптимізації навчально-виховного процесу;

психотерапія – комплексний лікувальний вербальний і невербальний вплив на емоції, судження, самосвідомість людини при психічних, нервових та психосоматичних захворюваннях. Методи клінічної психотерапії – гіпноз, навіювання та самонавіювання, раціональна терапія. Ці методи мають на меті пом'якшення чи ліквідацію хворобливої симптоматики;

розвиток – процес і результат кількісних та якісних змін в організмі людини, психіці, інтелектуальній та духовній сфері, зумовлених впливом зовнішніх (природних і соціальних: виховання, колективна діяльність, спілкування) і внутрішніх (анатоמו-фізіологічні передумови, власна активність особистості, реалізована в діяльності), керованих (виховання та самовиховання) і некерованих (об'єктивних, стихійних впливів середовища) чинників;

самоактуалізація – усвідомлене прагнення людини до більш повного розвитку своїх особистих можливостей, прояв і реалізація даного прагнення залежать від наявності сприятливих соціально-історичних, культурних умов, діючої системи психолого-педагогічної підтримки в освіті;

соціалізація – 1) складний процес входження індивіда в соціум; 2) якісні та кількісні зміни системи ціннісних орієнтацій, ідеалів, моральних якостей особистості, необхідні для досягнення успіху у визначеному суспільстві (соціумі) і такі, що досягаються в процесі власної діяльності;

уміння – готовність свідомо і самостійно виконувати практичні та теоретичні дії на основі своїх засвоєних знань, життєвого досвіду, набутих навичок;

установка особистості – позиція, що полягає у визначеному відношенні до цілей, які стоять перед людиною, завдань і виражається у вибірковій готовності до діяльності, спрямованої на їх здійснення;

формування особистості – процес становлення людини як соціальної істоти під дією всіх без виключення факторів - екологічних, соціальних, економічних, ідеологічних, психологічних тощо; становлення людської особистості внаслідок об'єктивного впливу спадковості, середовища, цілеспрямованого виховання і особистої активності вихованця. Під формуванням особистості розуміють певну закінченість людської особистості, досягнення відповідного рівня дозрілості, сталості;

цілепокладання педагогічне – свідомий процес виявлення і постановки цілей і завдань педагогічної діяльності; потреба педагога в плануванні своєї праці, готовність до зміни завдань залежно від педагогічної ситуації;

цілі навчання – свідомі сплановані (прогнозовані) результати навчання, що являють собою нагромадження знань, оволодіння вміннями і навичками, а також формування особистісних якостей навчаємих;

ціннісна система людини – складний з погляду побудови регулятор людської життєдіяльності, який відображає у своїй структурній організації та змісті особливості об'єктивної дійсності, що охоплює і зовнішній для людини світ, і саму людину в усіх її об'єктивних характеристиках;

якість освіти – визначений рівень знань, умінь, навичок загального розвитку, якого досягають ті, кого навчають, на визначеному етапі відповідно до планованих цілей та освітніх стандартів.

Послідовність вивчення та методика викладання дисципліни передбачає послідовне проведення всіх видів занять, що сприяє зменшенню часу між поданням матеріалу, його сприйняттям і закріпленням.

Структурна побудова дисципліни, розподіл навчального часу за темами та видами навчальних занять наведена у розділі IV.

Тема 1. Основи військової психології. Предмет, методи та завдання військової психології. Військова психологія як наука, предмет, методи, завдання. Виникнення і розвиток військової психології. Поняття особистості та властивості особистості офіцера як лідера. Спрямованість та здібності лідера. Темперамент і характер військовослужбовця. взаємозв'язок акцентуацій характеру і форм відхиленої поведінки. Загальна характеристика особистості лідера. Психологічна структура особистості та події, що найбільше впливають на психіку військовослужбовця. Розвиток особистості у військовій діяльності та психологічна самопоміа. Актуальні проблеми військової психології. Предмет, методи та завдання військової психології. Основні етапи розвитку військової психології.

Тема 2. Військовослужбовець і колектив: гармонія взаємодії. Загальна характеристика емоційно-вольової та пізнавальної сфер військовослужбовців. Пізнавальні процеси психіки особистості військовослужбовця. Загальна характеристика емоцій і волі військовослужбовця згідно стандарту I -СТ-4. Методики дослідження пізнавальної сфери особистості. Практична робота з методиками дослідження пізнавальної сфери особистості. Практична робота з методиками дослідження спрямованості та характеру особистості. Методи вивчення індивідуально-психологічних якостей військовослужбовців: загальне знайомство. Методи дослідження пізнавальної сфери особистості. Методи дослідження властивостей особистості. Психологія та структура військового колективу. Військовий колектив: сутність,

зміст та психологічні закономірності його функціонування. Організація і зміст психологічної роботи у військовій частині (згідно стандарту). Психологічні основи тероризму. Поняття тероризму та організація інформаційно-психологічної протидії. Форми, методи (способи) захисту від негативного інформаційно-психологічного впливу на психіку військовослужбовця. Дії військовослужбовця під час захоплення у полон (заручником). Поняття психологічної підготовки військовослужбовців та види психологічної підготовки. Сутність психологічної підготовки особового складу Збройних Сил України та система основних напрямів психологічної підготовки, засоби і способи ПП види психологічної підготовки. Організація психологічної підготовки особового складу методами аварійних ситуацій, стресового впливу, виконання завдань у складі неповних відділень (розрахунків, екіпажів). Підвищення психологічної стійкості і надійності особового складу. Методики психотехнічних вправ. Аутогенне тренування, групового заняття з психорегуляції психічних станів. Комплекси фізичних вправ для саморегуляції та гімнастика для обличчя (згідно стандарту). Особливості психологічної допомоги та самопомоги відповідно стандарту І – СТ -4. Кількість психогенних втрат після бою та термін відновлення, психологічні реабілітаційні вправи для особового складу миротворчих підрозділів. Перша допомога при гострих посттравматичних розладах, психологічна реабілітація та реадптація особового складу. Тероризм і протидія. Тероризм як сучасна небезпека миру у країні та світі, досвід боротьби з тероризмом - невдачі та успіхи; робота зі страхом. Підготовка до можливих психічних реакцій, що можуть виникнути після повернення з антитерористичних операцій та психологічна допомога і допомога з боку товаришів по службі.

Рубіжний контроль.

Тема 3. Військове навчання (військова дидактика). Процес навчання військовослужбовців. Загальна характеристика процесу навчання військовослужбовців. Структурні елементи процесу навчання військовослужбовців. Військова педагогіка, як галузь педагогіки. Лідерство. Становлення і розвиток військової педагогіки. Категоріально-понятійний апарат військової педагогіки. Успіх і лідерство у військовій галузі. Формування особистих лідерських якостей. Закономірності та принципи навчання військовослужбовців. Закономірності навчання військовослужбовців. Принципи навчання військовослужбовців. Концепції (дидактичні системи) та сучасні технології навчання. Основні концепції (дидактичні системи) навчання і можливості їх застосування у професійній підготовці військовослужбовців. Сучасні технології навчання і можливості їх застосування у професійній підготовці військовослужбовців. Методична система навчання військовослужбовців. Форми навчання військовослужбовців. Методи навчання військовослужбовців. Загальні положення підготовка і проведення заняття з предмету бойової підготовки. Зміст підготовки до проведення навчального заняття. Професіоналізм і лідерство. Структурні елементи проведення навчального заняття та їх стисла характеристика. Основи формування професіоналізму і лідерства у сержантського складу зарубіжних армій. Застосування сучасних комп'ютерних технологій у ході професійної підготовки військовослужбовців. Розробка макету електронного тесту. Проведення комп'ютерного діагностування рівня знань військовослужбовців. Основи військового навчання (військова дидактика). Категоріально-понятійний апарат теорії військового навчання. Лідерство. Методологія (інструментарій) військового навчання.

Тема 4. Військове виховання. Процес виховання військовослужбовців. Загальна характеристика процесу виховання військовослужбовців. Структурні елементи процесу виховання військовослужбовців. Виховання у військовослужбовців морально-бойових якостей. Сутність і характеристика виховання у військовослужбовців морально-бойових якостей. Патріотизм, вірність військовому обов'язку – важливі ціннісні орієнтири військовослужбовця лідера. Закономірності та принципи виховання військовослужбовців. Закономірності виховання військовослужбовців. Принципи виховання військовослужбовців. Військове середовище. Сутність і характеристика військового середовища. Кодекс честі офіцера ЗС України. Військові традиції і ритуали у ЗС України. Методи виховання військовослужбовців. Класифікація методів виховання військовослужбовців. Загальна

характеристика методів виховання військовослужбовців. Самовиховання військовослужбовців. Сутність і характеристика самовиховання військовослужбовців. Удосконалення базових лідерських якостей. Застосування сучасних комп'ютерних технологій у ході професійної підготовки військовослужбовців. Розробка макету презентаційних матеріалів заняття. Проведення демонстрації презентаційних матеріалів підготовленого заняття. Основи військового виховання. Категоріально-понятійний апарат теорії військового виховання. Лідерство. Методологія (інструментарій) військового виховання.

Екзамен

**IV. РОЗПОДІЛ НАВЧАЛЬНОГО ЧАСУ ЗА БЛОКАМИ ЗМІСТОВНИХ МОДУЛІВ (РОЗДІЛАМИ),
ТЕМАМИ І ВИДАМИ НАВЧАЛЬНИХ ЗАНЯТЬ**

а) денна форма навчання

Шифр і назва вмінь і змістовних модулів, номери та назви тем	Усього годин	Із них		У тому числі за видами навчальних занять							Курсові роботи	Індивідуальних завдань	Підсумковий контроль
		навчальні заняття	самостійна робота	лекції	семінарські заняття, групові заняття	практичні заняття	групові вправи	командно-штабні навчання	воєнні ігри	рубіжний контроль			
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
3 курс													
V семестр													
Тема 1. Основи військової психології.	10	8	2	4	4								
Тема 2. Військовослужбовець і колектив: гармонія взаємодії.	20	12	8	6	4					2			
Усього за V семестр	30	20	10	10	8					2			
VI семестр													
Тема 3. Військове навчання (військова дидактика).	14	10	4	6	4								
Тема 4. Військове виховання.	14	8	6	6	2								
Екзамен	2	2											2
Усього за VI семестр	30	20	10	12	6								2
Усього за 3 курс	60	40	20	22	14					2			2
Усього за навчальну дисципліну	60	40	20	22	14					2			2

**V. ПЕРЕЛІК КОМАНДНО-ШТАБНИХ (ТАКТИКО-СПЕЦІАЛЬНИХ) НАВЧАНЬ, ВОЄННИХ ІГОР,
КУРСОВИХ РОБІТ (ПРОЕКТІВ), ІНДИВІДУАЛЬНИХ ЗАВДАНЬ**

Назва командно-штабного (тактико-спеціального) навчання, оперативної (тактичної) задачі, воєнної гри, курсової роботи	Розподіл часу		
	Усього годин	У тому числі	
		У класах	На місцевості
Командно-штабні (тактико-спеціальні) навчання	-	-	-
Воєнні ігри	-	-	-
Курсові роботи (індивідуальні завдання)	-	-	-

VI. ІНФОРМАЦІЙНО-МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

1. Бабенко М.С., Ротань М.П., Стасюк В.В. Виховна робота: методологія, організація і методика: Навчально-методичний посібник: К.: ВГІ НАОУ, 2001.
2. Бойко О.В., Коберський Л.В., Кожевников В.М., Романишин А.М., Скрипник С.В. Військова педагогіка у професійній діяльності офіцера і сержанта: навчальний посібник. Частина II. “Методика та системи виховання військовослужбовців. – Л.: АСВ, 2012.
3. Військова психологія і педагогіка: Підручник / за ред. Снігур Л.А. - Луцьк: ПВД “Твердиня”, 2010.
4. Військова психологія та педагогіка : інноваційний підхід: Підручник у 2 ч. Ч 1 / кол. авторів ; за заг. ред. С.Д. Максименко. – К. : НУОУ, 2012 – 472 с.
5. Воробйов Г.П. Організація психологічної підготовки особового складу підрозділів Сухопутних військ: Навчально-методичний посібник – Львів: АСВ, 2012.
6. Гончаренко С.У. Український педагогічний словник. - К.; Либідь, 1997.
7. Державна національна програма “Освіта” (“Україна ХХІ століття”) - К.: 1994.
8. Директива начальника Генерального штабу Збройних Сил України від 04.11.2015 року Д-17 ДСК “Про вдосконалення діяльності органів військового управління з метою покращення морально- психологічного стану, військової дисципліни і правопорядку у Збройних Силах України”.
9. Думанський Ю.А. Курс психологічної підготовки особового складу військ (сил) Збройних Сил України: (КРС 01.313.004-2013 (01)), 2013.
10. Закон України “Про вищу освіту” від 01.07.2014 року № 1556-VII (зі змінами) // Відомості Верховної Ради України від 19.09.2014 р.
11. Закон України “Про освіту” від 23.03.1996 року № 100-ВР // Голос України, 1996.
12. Караяни А.Г., Сыромятников И.В. Прикладная военная психология (Учебное пособие) – СПб.: Питер, 2006.
13. Конституція України. Основний закон. – К., 1996 (зі змінами) // Офіційний вісник України від 01.10.2010р.
14. Муженко В.М., Чубенко І.М., Порадник переможцю. Методичні рекомендації ВРОС, 2014.
15. Муженко В.М., Чубенко І.М. Формування психологічної готовності військовослужбовців до виконання завдань антитерористичної операції: Методичні рекомендації ВРОС, 2014.
16. Наказ Генерального штабу Збройних Сил України від 14.03.2016 року № 109ДСК “Про затвердження Тимчасової настанови з морально-психологічного забезпечення підготовки та застосування Збройних Сил України”.
17. Наказ заступника начальника Генерального штабу Збройних Сил України від 07.12.2012 року “Концепція впровадження психологічної підготовки у Збройних Силах України”.
18. Наказ Міністерства оборони України від 02.07.2013 року №444 “Про затвердження Інструкції про порядок надання доповідей і донесень про події, кримінальні правопорушення, адміністративні корупційні правопорушення, порушення військової дисципліни та їх облік у Міністерстві оборони України та Збройних Силах України” (зі змінами).
19. Наказ Міністерства оборони України від 09.12.2015 року № 702 “Про затвердження Положення про психологічну реабілітацію військовослужбовців Збройних Сил України, які брали участь в антитерористичній операції, під час відновлення боєздатності військових частин (підрозділів)”.
20. Наказ Міністра оборони України від 19.09.1997 року №11 “Про зміцнення військової дисципліни у Збройних Силах України”.

21. Наказ Міністра оборони України від 31.12.1999 року №412 “Про оголошення Кодексу честі офіцера Збройних Сил України”.
22. Наказ МОУ № 346 від 20.07.2015 року “Про затвердження Положення про особливості організації освітнього процесу у вищих військових навчальних закладах Міністерства оборони України та військових навчальних підрозділах вищих навчальних закладів України”.
23. Наказ МОУ №95 від 22.02.2016р. “Про затвердження Концепції підготовки Збройних Сил України”.
24. Наказ начальника Генерального штабу – Головнокомандувача Збройних Сил України від 16.11.2012 року №240 “Про впровадження психологічної підготовки особового складу в навчальний процес підготовки органів управління та військ (сил)”.
25. Наказ начальника Генерального штабу – Головнокомандувача Збройних Сил України від 06.02.2015 року № 2980/С “Тимчасова інструкція щодо організації психологічного супроводження та психологічного відновлення військовослужбовців”.
26. Нецадим М.І. Військова освіта України: історія, теорія, методологія, практика: Монографія. – К.:Видавниц – поліграфічний центр “Київський університет”, 2003.
27. Осьодло В.І. Психологія професійного становлення офіцера: Монографія. К. :ПП “Золоті ворота”, 2012 – 463 с.
28. Сарафанюк Е.І. Курс лекцій “Військова педагогіка” КГСЕД, 2016.
29. Стасюк В.В. Морально-психологічне забезпечення у Збройних Силах України: Підручник. – К.:НУОУ, 2012.
30. Статути Збройних Сил України. Затверджені Законами України від 24.03.1999 року №548 із змінами та доповненнями, внесеними Законами України від 21.12.2000 №2171, від 03.04.03 №662, від 15.05.03 №744, від 03.02.04 №1420.
31. Ткачук П.П. Лідерство сержанта та офіцера (психолого-педагогічний аспект): Навчальний посібник – Львів: ЛІСВ, 2009.
32. Указом Президента України від 04.09.1998 року №981/98 Концепція виховної роботи у Збройних Силах та інших військових формуваннях України.
33. Ягупов В.В. Військова психологія : Підручник – К.: Тандем, 2004 – 656 с.
34. Ягупов В.В. Педагогіка: Підручник – К.: Либідь, 2002.

Розглянуто і ухвалено на засіданні
кафедри теорії, методики та організації фізичної підготовки і спорту \

Протокол від “08” серпня 2019 року № 1

Начальник кафедри теорії, методики та організації фізичної підготовки і спорту
підполковник

Назарій ВЕРБИН

08 серпня 2019 року

